

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ ΕΛΛΑΔΗ

Ραδιοφωνική έκπομπή δια
τὴν 17^η Ιανουαρίου 1971
ἡμέραν ΚΥΡΙΑΚΗΝ
καὶ ὄραν : 9.45 - 10.15

Τὴν ἐκπομπὴν παρουσιάζουν ὁ ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
καὶ ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ. Τραγουδοῦν ἡ ΚΑΒΕΛΑ
Δ Ε Ν Α Ρ Δ Ο Υ.

99^h

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἀγαπητέ μου Δημήτρη, περάσανε οἱ ἑορτές, μιλήσαμε γιὰ τὰ Χριστούγεννα, γιὰ τὴν Πρωτοχρονιά, γιὰ τὰ ἄβρα καὶ τὰ ὕδατα στὴν παλιὰ τὴν Ἀθήνα, εὐχηθήκαμε ἑαυτούς καὶ ἀλλήλους καὶ τοὺς ἀπροατὰς μας καὶ τώρα βρισκόμαστε στὰ μισὰ τοῦ Γενάρη, μέσα στὸ καρδιοχέιμνο καὶ περιμένω μὲ ἀγωνία νὰ ἴδω τί θὰ κουβεντιάσωμε ἀπόψε.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τὸ θέμα τὸ διάλεξες μόνος σου Γιάγνο καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς ἴσως.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τὸ διάλεξα μόνος μου ; Δηλαδή τί εἶπα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἶπες μιὰ λέξι : καρδιοχέιμνο ! Εἶδες τί ὁμορφὴ λέξεις πού εἶναι ; Τὴν μέση τοῦ χειμῶνα, τὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα ὁ ἀθηναῖος ὁ παλιός τὴν ἔλεγε : καρδιοχέιμνο. Οἱ ἀθηναῖοι εἶχανε πάντα ἀδυναμία στίς σύνθετες αὐτές λέξεις πού κλείνανε καὶ λίγη ποίηση. Εἴρεις τί μου θυμίζει αὐτό τὸ καρδιοχέιμνο πού εἶπες ; Ἕνα σύντομο ἔμμετρο τοῦ ἀλησμόνητου Γωραϊτίνη. Ἄκουσέ 'το Γιάγνο :
Μ'αὐτό τὸ ὄχι σου, κυρά μου τὸ ἐπίμονο
Πῶς μὲ κατάντησες νὰ νοιώθω καρδιοχέιμνο
τρέχει τὸ δάκρυ μου κορόμηλο - ὄπου σταθῶ
καὶ πάω νὰ πιῶ ἕνα φασκόμηλο - νὰ ζεσταθῶ !

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Αυτός είναι ο Μωραϊτίνης. Μέσα στον ρομαντισμό των στίχων του, πετάει κι' ένα φασκόμηλο ξαφνικά και αναγκάζει τον ρομαντικό έρωτευμένο να προσγειωθεί στην γη. Όμως μιά και μιλούσαμε για τις σύνθετες λέξεις που έφτιανε ο άθηνατος, σου θυμίζω άλλη μιά λέξη που δεν βρίσκεται σε καμιά γλώσσα του κόσμου, με την ποιητική της μάλιστα σημασία : Τό Σαββατόβραδο. Θυμίσαι τό τετράστιχο που τραγουδοῦσε ο έρωτευμένος στά παλιά χρόνια : Δασνάλισσα, δασνάλισσα - σκόλασε τήν 'Ελένη γιατί 'ναι Σαββατόβραδο - και ή ψυχή μου βγαίνει...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Μάλιστα. Τώρα γιατί έβγαίνει ή ψυχή του έρωτευμένου ειδικώς τό Σαββατόβραδο, αυτό δεν μπόρεσα ποτέ να τό εξακριβώσω.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Ζητάς φύλλους στ' άχυρα Δημήτρη. 'Η λαϊκή Μοῦσα, όταν έμπνέεται δεν ξέρει τί λέει. Θυμήσου και τό άλλο δίστιχο :

Τό στήθος μου κατάντησε βασάνων κατοικία
πού κατοικοῦν οί λέοντες και τ' άγρια θηρία.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

"Εχεις δίκαιο. 'Η λαϊκή Μοῦσα δεν ξέρει που σταματάει τό αίσθημα και που αρχίζει τό γελοίο. Όμως μιά και πιάσαμε αυτά τά αίσθηματικά δίστιχα, θυμήθηνα άλλο ένα που αξίζει να τό ακούσης Γιάγιο :

Θά φυτέψω στην καρδιά μου μιά μικρή τριανταφυλλιιά
και τ' άγνάθια της θά στέλνω στην ψυχρή σου άγναλιιά

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Καιούς σιοπούς είχε αυτός ο έρωτευμένος. Να γεμίση με άγνάθια τήν άγναλιιά της ώραιας του.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Τά άγνάθια έπαιζαν πάντα κάποιον ρόλο στον έρωτα. Και για να σε πείσω. Θυμῆμαι πολύ καλά, στα 1917, έδω και πενήντα τέσσερα χρόνια, κάποιος νεαρός τότε φοιτητής από τήν Πάτρα και πολύ καλός ποιητής, με ταλέντο, ~~ερασιφίλης~~ ο 'Αριστείδης Μικρούτσικος, είχε έρωτευθεί μιά χαριτωμένη τότε ήθοποιό, τήν Φλώρα Βορδώνη, σύζυγο αργότερα του λογοτέχνη Κωστή Βελμύρα...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ναι, τόν θυμάμαι καλά τόν μακαρίτη Κωστή Βελύρα. Ήτανε καλός ποιητής καί έξαιρετ κα μορφωμένος άνθρωπος. Τόν θυμάμαι κομψότατο καί γοητευτικό μέ τό αλώνιο μονύελο στό ματι-

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μπράβο. 'Ο άλλος πού σου 'λεγα, ό 'Αριστείδης Μικρούτσιος ήτανε πολύ έρωτευμένος μέ τήν Φώρα Βορδώνη, αλλά ή κοπέλλα δέν είχε διάθεσι για συνδέσμους. 'Ο 'Αριστείδης τής έστελνε γράμματα, τής έστελνε λουλούδια, τής έστελνε γλυκά μά ή Φώρα δέν του έδινε σημασία. Τέλος ό 'Αριστείδης απέλπιστηκε καί ένα βράδυ, τής έστειλε στό θέατρο όπου ή Φώρα έπαιζε, ένα τεράστιο καλάθι, κάπου δυό μέτρα ύψος ύλο μέ άγνάθια...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δέν είμαστε καλά ! Καλάθι μέ άγνάθια ; Που τά βρήκε τόσα άγνάθια ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πήγε σ'ένα άνθοπωλειό καί τό παρήγγειλε. Καί τό καλάθι πήγε τό βράδυ στό θέατρο κατάφορτο από άγνάθια : Γαϊδουράγναθα, τσουκνίδες, ξεροιλιάδια άγναθωτά καί μίσχοι άκόμη από τριαντάφυλλα, χωρίς τά πέταλά τους, αλλά μόνο μέ τά φύλλα καί τ' άγνάθια τους. Τό καλάθι ήτανε ώραιότατο στήν θέα. Τό είδα μέ τά μάτια μου καί τό θυμάμαι άκόμη, μά δέν μπορούσες να τό πλησιάσης καν από τά πολλά του άγνάθια. Κι'έπάνω στό καλάθι εφάνταζε ένα έπισκεπτήριο μ'ένα τετράστιχο πού τό θυμάμαι άκόμη :

Εΐσαι τρελλή πού δέν μέ θέλησες κοντά σου
 εΐσαι τρελλή, εΐσαι θεότρελλη άσφαλώς
 κι'έγώ πού πίστεφα τρελλά στόν έρωτά σου
 καί σ'άγαπώ άκόμα, εΐμαι πιο τρελλός !

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Φαντάζομαι τί σούσουρο θά έγινε στήν 'Αθήνα μέ τό άγναθωτό καλάθι του νεαρου έρωτευμένου. Όμως νομίζω πως φύγαμε από τό θέμα μας. Τί γινότανε στήν 'Αθήνα στά μέσα του Γενάρη ; Φαντάζομαι ότι ό κόσμος θά ξεκουραζότανε από τίς έορτές των Χριστουγέννων καί τής Πρωτοχρονιάς.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Λάθος πάντως. Δέν ξεκουραζότανε γιατί είχε κουραστεί κα-
τά τήν περίοδο τῶν ἑορτῶν, ἀλλά ξεκούραζε σκοπίμως τό
πορτοφόλι του, γιατί σέ λίγες μέρες θά ἐρχότανε τό Καρνα-
βάλι καί θ' ἔρχιζαν πάλι τὰ ἔξοδα γιά τὰ γλέντια. Κα' αὐτό
τό βλέπομε καθαρά ἀπό τό ἀρθρο μιᾶς πονηρῆς ἑφημερίδος
τοῦ 1898, δηλαδή ἑβδομηντα τρία χρόνια πρίν.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί ἐννοεῖς λέγοντας : Πονηρή ἑφημερίδα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἡ ἑφημερίς Ἀιρόπολις τοῦ Βλάση Γαβριηλίδη ἐξεδίδετο πάντοτε
ἀλλά ἐξέδιδε καί ἕνα νυκτερινό φύλλο, πού ἦτανε μᾶλλον χιουμο-
ριστικὸ μέ τὸν τίτλο : Ἐσπερινή Ἀιρόπολις . Ἀπ' αὐτήν λοι-
πόν τήν δισέλιδη ἑσπερινή ἑφημερίδα, μαθαίνομε ἕνα σωρὸ λε-
πτομέρειες γιά τήν νυκτερινή ζωὴ τῶν παλαιῶν ἀθηναίων καί τὰ
καφέ-σαντάν τῆς ἐποχῆς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὑπῆρχαν λοιπόν καί καφέ-σαντάν ἑβδομηντα πέντε χρόνια πρίν ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἄν ὑπῆρχαν ; Διάβασε ἐδῶ γιά νά δῆς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (Διαβάζει) Ἡ Ἀθήνα ἔχει τρία κουνσέρτα μέ γυναῖκες. Τό
Γ κ α ι τ έ , τὸν Ὑπόγειον Παράδεισον καί τό καφέ Σαντάν
τοῦ κύρ' Ἰωάννου ἀπὸ τήν Νονεμβασία. Καλά, ξέρομε ποῦ βρισκόν-
τουσαν αὐτά τὰ κέντρα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξέρομε ἀπὸ ἀφηγήσεις παλαιῶν ἀθηναίων. Τό Γκαιτέ, βρισκότανε
στό τμήμα τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, μεταξύ Χαυτείων καί Ὁ-
μονοίας, στήν ἀριστερή πλευρά. Αὐτό ἀργότερα ὠνομάσθηκε :
Μὲν Πλαϊζίρ καί πολύ ἀργότερα : Παριζιάνα. Καί τό ἕλλο, ὁ
Ὑπόγειος Παράδεισος κάτω ἀπὸ τό ξενοδοχεῖον Μέγας Ἀλέξαν-
δρος ἐπὶ τῆς πλατείας Ὁμονοίας. Ὅμως ἂν θέλῃς λεπτομέρειες
γι' αὐτά τὰ κέντρα, ἔς τίς ἀναβάλλωμε γι' ἀργότερα ἀφοῦ πρῶτα
θυμηθοῦμε κανένα τραγοῦδι.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί μάλιστα, ἕνα τραγοῦδι πού νά βγῆκε ἀπὸ τίς ξένες τραγου-
δίστρες πού κανσάρανε ξένα τραγοῦδια ἀπὸ τὰ κέντρα αὐτά. Τό
παρίφημο φραντσέζικο βάλς : ἄρου φροῦ... πού εἰρωνεύεται τίς
γυναῖκες πού φοροῦσαν πανταλόνια δταν πήγαιναν μέ ποδήλατο.

ΚΛΕΙΣ ΔΕΝΑΡΑΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου)

Φρουφροσ - φρουφροσ
ή γυναικεία φουστα
Φρουφροσ - φρουφροσ
ἀνάβει ὕλα τὰ γουστα
Φρουφροσ - φρουφροσ
λικνίζει καί θωμίζει
φρουφροσ - φρουφροσ
τόν ἦχο τοῦ ἀφροσ...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί τώρα διάβασε Γιάγιο μία μικρή περιγραφή ἀπ'αυτήν τήν ἔφημερίδα, τήν 'Εσπερινή' Ἀκρόπολι τοῦ 1898.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Γλωσσῶν πανσπερμία : Γαλλικά, 'Αγγλικά, 'Ιταλιανά, Γερμανικά, Τουρκικά, Ρωσικά. 'Ενδυμασιῶν ποικιλία : Μεταξωτά, πλύς, τσίτινα, βαμβακερά, μάλλινα. Αὐτά τὰ " πλύς " ἀντιλαμβάνομαι ὅτι θά ἦτανε τὰ βελουδένια. Καί συνεχίζω τήν ἀνάγνωσι : Στήθη ἔξω, κόλποι ἀφρώδεις, ὦμοι χυτοί, μούτρα ἀλευρωμένα διά νά μή φαίνονται αἱ ρυτίδες. Τά φορέματα κοντά ἔως τό γόνα, τά χέρια ἔως τοῦς ἴμους, ἔξω καί γυμνά, τὰ μαλλιᾶχχτενισμένα ψηλά ὡς πύργοι τοῦ "Αἴφφελ. Κάθε πέντε λεπτά, μία ἀπ'αυτές τίς γυναῖκες ἀνεβαίνει στό πάλκο, ἕνα μικρό παλιᾶκι στολισμένο μέ εἰκόνας καί σημαίας καί λέγει τό τραγοῦδι της, ὡς ἐπί τό πλεῖστον ξενόγλωσσον. Κυριαρχοῦν τραγοῦδια τῆς Μαντάμ 'Αγινό, ἡ ἔλλα σάν αὐτά, ὅχι δέ σπανίως καί γερμανικά ἀπό τίς ὀδοξάνθες γερμανίδες ἡ τίς ὕψηλόσωμες, ὀμορφόσωμες οὐγγαρέζες. Κάρις δέ εἰς τήν 'Αραπίνα τήν Μαρία, τήν Μαρία τήν 'Αράπα ὅπως τήν ἀποκαλοῦν οἱ θαυμασταί αὐτῆς ἀκούγονται καί τραγοῦδια ἀράπικα καί ἐγγλέζικα ὅπως τό : "Αφτερ δὴ μπόλλ καί τό μίστερ Τζών. 'Ενίοτε, ἔλλά αὐτέ δέν γίνεται συχνά, κάποια ἀπ'αυτές, τραγοῦδι καί ἑλληνικά τό γνωστον : Κλαῖς καί δέν τό μαρτυρᾶς τί ἔχεις... Εἰς τό τέλος τοῦ τραγοῦδιοῦ τό πιατάκι περιφέρεται εἰς τὰ τραπέζια τῶν θαμώνων, μέ πολλά μπουσουάρ, μερσί μπωκοῦ καί ... πεντάρες. Τά ἐπί τοῦ πάλκου γυμνά κᾶλλη, σκεπάζονται κατὰ τήν περιφοράν τοῦ πιάτου μ'ἕνα τεράστιον βόαν, ἐνθ οἱ μῆροί καί οἱ μαστοί ~~τινέσσονται προκλητικώτατα.~~

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ομως ἔχομε καί τόν Σουρή πού μιλάει γιά τά καφέ σαντάν καί ἂν θέλῃς ν' ἀκούσῃς τί λέει, ἄκουσε :

Δέν πᾶμε στό καφέ σαντάν νά δοῦμε καί σαντέζες
τίς γερμανίδες τίς χοντρές καί τίς λιγνές φραντσέζες ;
Δέν πᾶμε ἐκεῖ ν' ἀκούσωμε ποικίλες ἕρες μᾶρες
καί στό πλατάκι τῆς Λιλλῆς νά ρίξωμε πεντάρες ;
Πᾶμε νά ξεφαντώσωμε, πᾶμε νά τό γλε ντήσωμε
μέσ' τῆς σαμπάνιας τοὺς ἀφρούς κι' ἐμεῖς νά πολυμπήσωμε
κι' ὅταν θά ξεμερώσωμε ὡς τό πρωῖ στίς ἔξη
αντάμα νά φωνάξωμε : " Ἀμάν καί νά μή φέξῃ !

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ' Ἀπ' ὅσα εἶπαμε βγαίνει ἓνα συμπέρασμα. Τά καλά καφέ σαντάν ἦτανε δύο στήν Ἀθήνα. Τό Γραιτέ καί ὁ Ὑπόγειος Παράδεισος στό ξενοδοχεῖον Μέγας Ἀλέξανδρος

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί ποῖό εἶναι τό συμπέρασμα πού βγαίνει ;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ " Ὅτι ἀπό τήν ἐπωνυμία τοῦ ἑνός καφέ σαντάν, Ὑπόγειος Παράδεισος, ὅλα τά ~~ὄμοια~~ καταχωνιασμένα αὐτά κέντρα, ἀπειλήθησαν σιγά σιγά : Ὑπόγειοι παράδεισοι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα, ἔτσι ἀκριβῶς ἐγινε. Ἦτανε μιὰ ἐποχή, γύρω στά 1910 πού ὅλα αὐτά τά κυκτερινά κέντρα ἀπεικαλοῦντο : Ὑπόγειοι Παράδεισοι.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ " Ὅμως μοῦ μίλησες καί γιά ἓνα τρίτο καφέ σαντάν, τοῦ κύρ' Ἰωάννου ἀπό τήν Νονεμβασία

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα καί ἂν δέν βαρυνέσαι διάβασε τήν Ἑσπερινή Ἀκρόπολι γιά νά μάθῃς τί ἦτανε αὐτό τό καφέ σαντάν.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τό τελευταῖο αὐτό εἶναι σχεδόν ἄγνωστον εἰς τοὺς θαμῶνας τῶν δύο πρώτων. Συχνάζουν κάμποσοι φοιτηταί, μερικοί μόρτηδες λίγα κουτσαβάκια, ὑπηρεταί μαγαζιῶν καί ἄλλοι σάν αὐτούς. Ἐδῶ ἀντί μπύρας σ' μπουκάλι καί σαμπάνιας, κυκλοφορεῖ κονιάκι καί μπύρα τοῦ βαρελίου. Ἀντί γυναικῶν πού νά τρώγονται, ὑπάρχουν γυναῖκες ὑπερβᾶσαι τόν ἰσημερινόν τοῦ βίου των. Ἀντί φουστικοπωλῶν, ἕνας μέ ἓνα κοθῆο καί ἓνα πανέρι φωνάζει διαρκῶς Κουλούρια καί τυρί... Κουλούρια καί τυρί...

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί ἀκολουθεῖ ὅπως βλέπεις μιά περιγραφή γιά τίς καλλι-
τέχνιδες τοῦ ὑπογείου αὐτοῦ κέντρου. Διάβασε πάλι Γιάγκο.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μία γυναίκα τραγουδοῦ, πλήν ἡ φωνή της εἶναι βραχνή, χονδρή
καί ξεθυμασμένη, σάν νά βγαίνη ἀπό σπασμένο πιθάρι, αἱ δέ χει-
ρονομίαι των βραδεῖται καί ὑπέρ τό δέον σεμναί, τόσον σεμναί
ὥστε νά ἰσοδυναμοῦν μέ χειρονομίας ἀσέμνους. Τά μάτια των εἶ-
ναι βαθουλά, ἔχοντα γύρω των ἓνα μαῦρο στεφάνι καί μέσα ἐρυ-
θρωπά. Μία φουσαρμόνικα καί μία κιθάρα ἀποτελοῦν τήν ὀρχήστρα
τοῦ κέντρου αὐτοῦ τῆς ὁποίας οἱ δύο αὐτοί μουσικοί ἐκτελεσταί
ἀμείβονται μέ δραχμές τέσσαρας διὰ τήν ὀλονύκτιον αὐτήν ἐργα-
σίαν των. Φυσικά ἔχουν καί αὐτοί τό δικαίωμα νά βγάλουν πια-
τάνι καί νά περιφέρωνται εἰς τά τραπέζια τῶν θαμώνων μέ τήν
παράκλησιν : Γιά τήν ὀρχήστρα περιπαλῶ...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί ὅμως Γιάγκο μου, μ'αὐτόν τόν ἀξιολογήνητο τρόπο, τά εὐρω-
παϊκά τραγούδια διεδίδοντο στήν μικρή τότε Ἀθήνα. Δίσκοι
καί ραδιόφωνο φυσικά δέν ὑπῆρχαν καί ὁ ἀθηναῖος περίμενε ν'ἀ-
κούσῃ ἓνα εὐρωπαϊκό τραγούδι, ἓνα φραντσέζικο ἰδίως ἢ ναπολι-
τάνικο γιά νά τό ἀποστηθεῖσῃ μαθαίνοντας στραβά κουτσά τά ξένα
λόγια πού τό συνοδεύανε. Καί ἔτσι, μ'αὐτόν τόν τρόπο βγήκε
στήν πιάτσα τό περίφημο : "Ὁ σόλε μίο, πού πῆρε ἀμέσως ἑλλη-
νικούς στίχους καί διαδόθημε σ'ὅλη τήν Ἑλλάδα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τό πραγματικά περίφημο : Σόλε μίο πού θά μᾶς το θυμίσῃ ἡ φίλη
μας Κλειώ, γιά νά συγκινήσῃ πολλούς παλαιούς ἀθηναίους πού θά
τό ἔχουν ξεχάσει.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Χαϊράν κι' ἔν εἶσαι...
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἡ ἴδια αὐτή ἑφημερίδα, ἡ Ἑσπερινή Ἀιρόπολις, διαμαρτύρε-
ται, διότι οἱ ἀθηναῖοι δέν γλεντοῦν. Τά γράφει αὐτά στά 1898
καί σημειώνει ἐπί λέξει : Ἡ Ἀθήνα ἐγλεντοῦσε μιά φορά, τώρα
δέν διασπεδάζει...

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναι, αλλά παρανάτω τό ίδιο αυτό άρθρο της 'Εσπερινής 'Ακροπόλεως, ανακαλεί αυτά που λέει : Τώρα γιά τόν κάτω κόσμον καί γιά τόν επάνω, κέντρα διασπιδάσεως, αληθινής διασπιδάσεως δέν υπάρχουν. Τίς βραδυ'ς της ή νέα 'Αθήνα, ή θεότρελλη 'Αθήνα, ή πεταχτή, ή κομχή, ή δανδίζουσα 'Αθήνα, δέν τίς περνά είς τά καφέ σαντάν. Διοργανίζονται οίκογενειακαί διασπιδάσεις, άπρέ μιντί, έκδρομαί, έσπερίδες, χοροί, τζόγοι καί έτσι βρίσκει τό μέσον ό άθηναίος νά ξεσιάη.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν έποχή έκεινή του 1898, τό πρόσωπον της ήμέρας ή μέλλον της νύχτας, ήτανε μία Μαρία καφεσαντανίστρα, που έλέγετο πώς ήτανε άραπίνα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Νά βέβαια, έχω διαβάσει γι'αυτήν. Είναι γνωστή ως Μαρία ή 'Αράπα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο άλησμόνητος Μπάμπης "Αννινος, εύθυμογράφος της παλαιάς έκεινης έποχής, μου έλεγε κάποτε ότι ή Μαρία δέν ήτανε 'Αραπίνα, μά απλώς μία πολύ μελαχροινή κοπέλλα από τήν Καλαμάτα. Μάλιστα μία έφημερίδα της έποχής, τήν περιγράφει ως μελαχροινήν καλλονήν ως αί κόραι της 'Ανδalousίας.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Φαίνεται ότι ή ίδια διέδιδε πώς ήτανε κόρη της Αίγύπτου καί του Νείλου καί ότι είχε βαφτισθεί καί είχε γίνει χριστιανή γιά ν'άποκτήση περισσότερη συμπάθεια καί δημοτικότητα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί φαίνεται ότι τήν είχε άποκτήσει αυτήν τήν δημοτικότητα γιατί, τήν έποχή έκεινή που δέν υπήρχαν οί γόησσες της σημερινής έπιθεωρήσεως, ή Μαρία ή 'Αράπα, έθεωρείτο σαν γόησσα του έλαφρου μουσικού θεάματος. 'Ο Μπάμπης ό "Αννινος μάλιστα μου είχε πει ότι ~~ο ίδιος~~ όπως διέδιδε ή ίδια, τό πραγματικό της όνομα ήτανε Φατιμέ καί ό "Αννινος της είχε γράψει μία έμμετρο προσφώνηση που μπορείς νά τήν διαβάσης Γιάγνο.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Γιά νά δοῦμε... Ὁ γλυκυτάτη θατιμέ
 πού σου ἀξίζουνε τιμαί
 γιατί μέ πρώτην εὐκαιρία
 μᾶς ἐβαπτίσθημες : Μαρία-
 Ναί ναι, Μαρία μου Ἀράπα,
 κάθε πλησίον σου ἀγάπα
 ἔστω κι' ἂν εἶναι ὁ πλησίον
 νά κατοική εἰς τό θησεῖον
 ἢ πρός τό τέρμα Πατησίων...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅπως δῆποτε ὅμως, ὅλα αὐτά τὰ μικροπράγματα, οἱ εὐθυμοί
 στίχοι τοῦ Μωραϊτίνη, τὰ σατυρικά ἐπιγράμματα τοῦ Ἀννίνου,
 οἱ στίχοι τοῦ Σουρή, πού διεδίδοντο ἔτσι εὐκολα καί ἔζησαν
 εως τίς ἡμέρες μας, μαρτυροῦν ὅτι ἡ Ἀθήνα ἦτανε πολύ μικρή
 καί ὅ τι γινότανε μαθευότανε ἀμέσως ἀπό στόμα σέ στόμα.
 Καί ἡ Μαρία ἡ Ἀράπα πού ἔγινε ἐνδοξη στήν νυκτερινή ζωή
 τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας, χρωστοῦσε τήν δημοτικότητά της κυρίως
 σ' ἓνα τραγ οὔδι πού τραγουδοῦσε, τόν Γ ι α ρ ο ὄ μ π η.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Αὐτό τό φαντάζομαι γιατί αὐτός ὁ περιλάλητος Γιαρούμπης, εἶχε
 φτάσει καί στήν Σμύρνη καί στήν Πόλι καί μάλιστα ἀπό ξένες
 ἀρτίστες πού θά εἶχανε ἀντιγράψει τήν Μαρία τήν Ἀράπα. Ὅμως
 μιά καί θυμήθηκες τήν Γιαρούμπη, θ' ἄξιζε νά τόν τραγουδήσῃ
 καί ἡ Κλειώ, χωρίς νά εἶναι Μαρία, χωρίς νά εἶναι Ἀράπα,
 ἀλλά μέ φωνή πολύ καλύτερη ἀπό τήν φωνή τῆς Μαρίας τῆς Ἀράπας.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Γιαρούμπη, πάρε 'με
 Γιαρούμπη, πεθαίνω...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὑπάρχει ὅμως κάτι σ' αὐτήν τήν ἐποχή, πού μου εἶχε δημιουργή-
 σει μιάν ἀπορία κάποτε...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τί δηλαδή :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἶχα διαβάσει σέ χρονογράφημα τοῦ Κονδουλάκη, ὅτι μιά σαντέζα
 ἐνός ὑπογείου παραδείσου, μόλις προσεκαλεῖτο σ' ἓνα τραπέζι
 πρὶν ἀκόμη καθῆσθαι, παρήγγελλε στόν σερβιτόρο : Ἕνα σίδερο

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καλά καί δέν ήξερες τί ήτανε αυτό τό σίδερο ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τώρα ξέρω. Ερώτησα, ήρεύνησα καί τό έμαθα. Στην αρχή όμως δέν ήξερα. Έσπαζα τό κεφάλι μου καί άναρωτιόμουν : Τί τό ήθελε τό σίδερο ή γυναίκα ; Νά έχω κανένα όπλο μήπως τής κάνουν καρμιά χειρονομία ; Τελικά έμαθα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νά στό πώ έγώ...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Φαίνεται ότι θα σύχναζες σ'αυτά τά κέντρα στά 1898...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τό ξέρεις ότι έσύχναζα γιατί έσύ μέ είχες πρωτοπάει καί μέ είχες μυήσει. Τό σίδερο λοιπόν, ήτανε ένα φραντσέζικο κρασί, τό περίφημο σίντρο πού γίνεται από μηλα. Έλληνικά τό λέμε : Μηλίτης οίνος.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ευχαριστώ πολύ. Τώρα τό ξέρω κι'έγώ. Όμως εκείνο πού δέν ξέρεις Γιάννη, είναι, για ποιόν λόγο οι σαντέζες τής έποχής εκείνης προτιμούσαν τό σίδερο ή τό σίντρο, για πρώτη τους παραγγελία
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Αυτό όμολογώ ότι δέν τό ξέρω.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βλέπεις λοιπόν ότι δέν είσαι καλά μελετημένος ; Διότι τό σίδερο τεμολογιακά, ήτανε κάπως άκριβώτερο από τό μπουκάλι τής μύρας καί άρκετά φθηνώτερο από μία σαμπάνια. Η καφεσαντανίστρα λοιπόν, όταν προσεκαλεότο από μία συντροφιά νά καθήση, έρριχνε μία δοκιμαστική βολή για νά ίδη τήν οικονομική επίφάνεια τής συντροφιάς.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Κατάλαβα, δέν παρήγγελλε ούτε μύρα πού ήτανε πιο φτηνή, ούτε σαμπάνια πού ήτανε πολύ άκριβή. Εύρισκε τόν μέσον όρο καί ζητούσε σίντρο.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τώρα, αν ή συντροφιά είχε παραληδες, κάποιος θα 'λεγε : Στα σίδερα θα τό ρίξωμε ; Φέρε μας σαμπάνια... Από τήν στιγμή εκείνη ή γυναίκα ήσύχαζε. Ήξερε ότι ή συντροφιά είχε κρημα, ότι τό φύσαγε όπως λέγανε τότε καί ότι θα έβγαζε κι'αυτή από τά ποσοστά τής στήν κονσομασιόν...

- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Βέβαια, είχε και τά ποσοστά της στά καταναλισκόμενα ποτά
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό αξιοσημείωτον είναι ότι όλες αυτές τίς γυναίκες τών καφέ-
σαντάν, ο πολύς λαός δέν τίς αποκαλούσε ούτε σαντ'ζες, από
τήν γαλλική λέξι : σαντέζ = τραγουδίστρα, ούτε και καφεσαντα-
νίστρες, λέξι πού τήν είχαν δημιουργήσει περιφρονητικά οί
άθηναίοι...
- ΓΙΑΝΝ ΔΗΣ "Αλλά πώς τίς έλεγαν ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πριμαντόννες... και μάλιστα π ε ρ μ α ν τ ό ν ε ς. Κι' αυτό
από παρεξήγησι μιᾶς ρευλάμας ενός τέτοιου κέντρου πού είδο-
ποιούσε : Τό νυκτερινόν κέντρον τών Πλαιζίρ, αναγγέλλει τήν
έμφάνισιν τῆς "Αντέλλας Στέφανι, διασήμου πριμαντόννας τῆς
δπερας τῆς Ρώμης. Αυτό έφτασε και όλα τά άλλα παρόμοια κέν-
τρα έρχισαν νά διαφημίζουν για πριμαντόννες όλες τίς τραγου-
δίστρες τους. Τό μεγάλο όμως γλέντι έγινε όταν τό καφέ σαν-
τάν του κύρ'εόδωρου, στήν οδόν "Αθηνᾶς, έκυκλοφόρησε ένα
έντυπο χαρτάκι, φέϊγ βολάντ, στό οποιο ανέγραφε ότι έμφανίζε-
ται μιᾶ άμανετζοσ Μέλπω, ως έξῆς : Πρώτη έμφάνισις τῆς Μέλ-
πως πριμαντόννας του άμανέ...
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Καί φαντ'ζομαι ότι αὐτή ἡ πριμαντόννα τοῦ άμανέ, θά ἦτανε ~~αὐτή~~
κανένας βραχνοιδιμορας πρώτου μεγέθους.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ερχόντουσαν εδώ στήν "Αθήνα, γυναίκες από όλες τίς φυλές του
κόσμου. Οί πιο εύκολες για τόν εφήμερο έρωτα ἦτανε οί ούγγαρέ-
ζες, πού οί άθηναίοι τίς είχανε φοβηθεῖ για τήν πολυφαγία του.
"Αν προσηαλούσε κανείς νυκτερινός γλεντζές μιᾶ ούγγαρέζα νά
φάη μαζί του σ'έστιατόριο, ἦτανε χαμένος άνθρωπος. Μπορούσε
νά καταβροχθίση τόν μισό κατάλογο του έστιατορίου. "Όσο για
τίς σπανιόλες τραγουδίστρες, σ'αὐτές χρωστᾶμε ένα τραγουδι
Ισπανικό, πού πήρε ελληνική όπημοότητα και τραγουδήθημε πιο
πολύ στήν "Ελλάδα παρά στήν "Ισπανία.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξέρω ποιό είναι αυτό : Τό περίφημο : Βλέπω στον ούρανό
 μία βαρκαρόλλα ισπανιόλικη, πού πρωτοήρθε στην 'Αθήνα στά
 1893 από έναν ισπανικό μουσικό θίασο πού έπαιζε μία έπιθεώρη-
 ση : Γυράν Βία, δηλαδή : 'Ο μεγάλος δρόμος. 'Απ'αυτήν τήν
 Γυράν Βία, οι άθηναίοι θεατρικοί συγγραφείς και πρώτος ό δη-
 μοσιογράφος Πίκιος Λάμπρος, έγραψε τήν πρώτη άθηναϊκή έπι-
 θεώρησι : Λίγο άπ'όλα και είχε μέσα κι'αυτό τό τραγούδι
 πού θα μάς τό θυμίσω τώρα ή Κλειώ.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεί α πιάνου) Βλέπω στον ούρανό
 τ'άστρο τό φωτεινό
 ό ναύτης όδηγεϊ
 τήν βάρκα του στην γή...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιάγιο φίλτατε, άρμετά για'απόψε. Θα ξανασυναντηθούμε πάλι

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τήν έρχόμενη Κυριακή

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν ίδια πάντοτε ώρα, στις δέκα παρά τέταρτο.